

Zbornik za zgodovino šolstva in prosvete, 20. Ljubljana: Slovenski šolski muzej, Zagreb: Hrvatski školski muzej; Beograd: Pedagoški muzej, 1987. 372 strani.

S strogo zgodovinskega vidika dvajset letnikov kake revije še ni posebno visok jubilej. Kljub temu so lahko sodelavci Zbornika za zgodovino šolstva in prosvete, ki je začel izhajati leta 1964 na pobudo Sekcije šolskih muzejev v Zvezi muzejskih društev Jugoslavije, predvsem delavci vseh treh v naslovu prispevka omenjenih muzejev, zadovoljni z dosedaj opravljenim delom. Uspelo jim je nadpovprečno redno izhajanje, pridobili so si stalen krog sodelavcev, in čeprav so med njimi zlasti delavci omenjenih treh muzejev, je revija odprta tudi vsem drugim, in po svojih sodelavcih prava jugoslovanska publikacija. Svoj »mini« jubilej tako proslavlja revija v duhu svojega delovanja: delavno in brez odvečnega hrupa.

Tudi uvodni prispevek v 20. številki Zbornika je posvečen jubilarntu, le da je ta nekoliko starejšega datuma. Dober poznavalec slovenske reformacije in profesor na mariborski Teološki fakulteti dr. Jože Rajhman je posvetil svoj občasno kar »panegirični« prispevek Primožu Trubarju kot pedagoškemu pionirju ob štiristoletnici njegove smrti. Podobno sta na jubileje uglasena tudi prispevka profesorja na beograjski Filološki fakulteti dr. Slobodana Ž. Markovića o pogledih Vuka Karadžića na književnost ter profesorja iz Pančeva Miodraga Radojevića o tvorcu esperanta Lazarju Ludvigu Zamenhofu ter o razvoju tega jezika pri nas.

Obsežen del Zbornika je posvečen proslavljanju devetdesetletnice beograjskega Pedagoškega muzeja. Objavljen je prispevek njegovega ravnatelja Svetomira Gačića o razvoju in delovanju omenjenega muzeja, osrednji del proslave pa je pomenila okrogla miza o položaju zgodovinskega raziskovanja na področju vzgoje in izobraževanja in o vprašanjih, ki so s tem povezana. Zanimivo je, da se je okrogle mize udeležilo kar devetnajst strokovnjakov s tega področja iz vseh jugoslovanskih republik in pokrajin z izjemo Črne gore in Makedonije. Zbornik v celoti prinaša njihove prispevke, ki vsebujejo mnogo zanimivih in kritičnih pogledov na omenjena vprašanja.

Naslednji jubilej, ki mu v najnovejši številki Zbornika namenjajo pozornost, je stoletnica ustanovitve učiteljskih v Bosni in Hercegovini. Objavljena sta slavnostni govor predsednika predsedstva SR BiH Munira Mesihovića s svečane akademije v proslavo te obletnice ter referat prosvetnega delavca Mitra Papića o razvoju šolstva ter učiteljstva v omenjeni republici, tudi v obdobju pred letom 1945. K prikazu razvoja šolstva v Bosni in Hercegovini sodi tudi prispevek profesorice na sarajevski Pedagoški akademiji mag. Zorice Marendić o začetkih in razvoju organizirane predšolske vzgoje od 1878 do 1982. Vprašanjem okupatorskega tiska in njegove povezave s šolstvom v času NOB sta posvečena prispevka profesorja na beograjski Pravni fakulteti dr. Miodraga Simića (o odnosu okupatorskega tiska do šolskega sistema v Srbiji od 1941 do 1944) in pedagoške svetovalke Zavoda SR Slovenije za šolstvo Irene Koželj-Levičnik (o nemškem okupatorskem pedagoškem tisku in nacističnih pedagoških idejah). Upokojeni direktor Hrvaškega šolskega muzeja Branko Pleše piše o vlogi pedagoga Vinka Beka pri razvoju šolanja slepih na Hrvaškem, upokojeni prosvetni delavec Rade Vuković pa o delu naprednega pedagoškega delavca in revolucionarja Stevana Carevića (1911—1942).

Po običaju pestra je tudi rubrika manjših prispevkov in gradiva, v kateri profesor na sarajevski Naravoslovno-matematični fakulteti Dragutin Murko piše o ustanovitvi prvega kemijskega kabineta na šolah v Bosni in Hercegovini, in sicer v šolskem letu 1881/82 na državni gimnaziji v Sarajevu, beograjski pedagoški svetnik Nikodije Trujić o delovanju prvega domačega profesorja Prve beograjske gimnazije Ljubomira Nenadovića (1826—1895), upokojeni profesor zagrebške Filozofske fakultete dr. Mihajlo Ogrizović pa o vsestranskem pedagoškem, znanstvenem in literarnem delavcu Branku P. Sučeviću ob devetdesetletnici njegovega rojstva. Zbornik kot po navadi zaključujejo poročila o delavnosti jugoslovanskih šolsko-pedagoških muzejev ter ocene knjig z vsebino iz zgodovine šolstva in prosvete, izjemoma pa so tokrat dodane tudi naknadno najdene opombe k leta 1971 izdani knjigi profesorja pedagogike dr. Jovana Iskruljeva (po avtorjevi smrti) o življenju in delu pedagoškega in znanstvenega delavca univerz pri nas in ZDA dr. Paje Radosavljevića.

Vsebinska najnovejša številka Zbornika je očitno precej pestra in vsekakor prinaša dovolj zanimivih novosti iz šolske zgodovine jugoslovanskih narodov in narodnosti. S tem pogloblja naše znanje tudi o vprašanjih, ki nam sicer običajno niso posebno lahko dostopna in nam tako omogoča zanimive in koristne primerjave. Prav primerjalna zgodovina šolstva pa je področje, ki se v zadnjem času zelo uveljavlja v svetu.

Andrej Vovko